

<https://doi.org/10.5281/zenodo.7831203>

Saidov Sarvar Faxriddin o'g'li

*Berdaq nomidagi Qoraqalpoq davlat universiteti*

*Yuridika fakulteti 3-bosqich talabasi*

**Annotatsiya:** *Ushbu maqolada huquq tushunchasi, nega biz uchun huquq muhim, qonunlarning jamiyatdagi bajaradigan vazifalari, ularning muhim sabablari, qonun insonlarni xavfsiz saqlashi, siyosiy faollikni rag'batlantirishga bag'ishlanadi.*

**Аннотация:** *В государстве отрицается значение правового образования, его востребованность, место в жизни общества, содержание и сущность принимаемых мер по развитию правового образования.*

**Abstract:** *This article is dedicated to the concept of law, why law is important for us, the functions of laws in society, their important reasons, law keeping people safe, encouraging political activity.*

**Kalit so'zlar:** *qonun, jamiyat, uzluksiz, qoidalar, xavfsizlik, siyosat, demokratiya qonunning ahamiyati, ta'lim, tartibbuzarlik, hukumat, millat, tafovut, irq, qonunlarning jamiyatdagi bajaradigan vazifalari, ularning muhim sabablari, qonun insonlarni xavfsiz saqlashi.*

“Huquq” - bu davlat va xususiy jamiyatdagi xatti-harakatlarni tartibga solish uchun mo'ljallangan qoidalar tizimi. Ijtimoiy va/yoki davlat institutlari ushbu qoidalarni yaratadi va amalga oshiradi. Insoniyat ming yillar davomida qonunlar ishlab chiqdi. Qadimgi Misr huquqi, Bobil huquqi, Qadimgi Xitoy huquqi va Eski Ahd qonunlari ilk misollardir. Huquqning ko'plab toifalari mavjud, jumladan, jinoyat huquqi, fuqarolik huquqi va boshqalar.

Nima uchun qonun umuman muhim? Biz buning o'nta sabablarini sanab o'tmoqchimiz:

№1 Qonunlar qabul qilinadigan (va qabul qilib bo'lmaydigan) xatti-harakatlar uchun standartni belgilaydi

Eng asosiysi, qonun nizolarni yumshatishga qaratilgan. Qonunlarni yaratishda jamiyatlar ziddiyatga nima sabab bo'layotganini hisobga oladi. Ba'zi narsalar - qotillik va o'g'irlik kabi - aniq va qadimgi davrlarga borib taqaladigan qonunlarga kiritilgan. Biroq, vaqt o'tishi va jamiyatlar o'zgarishi bilan, maqbul deb hisoblangan narsa ham o'zgaradi. Huquqiy tizimlar qabul qilib bo'lmaydigan harakatlar uchun aniqlik va kontekstni ta'minlay oladigan tarzda moslashadi. Shuningdek, ular tegishli oqibatlar uchun ko'rsatmalar beradi.

№2 Qonunlar odil sudlovdan foydalanish imkoniyatini beradi

Agar kimningdir yuziga musht urish qonunga zid bo'lsa, musht olgan kishi bu haqda shunchaki orqaga burilishdan boshqa biror narsa qilishi mumkin. Barkamol dunyoda adolat tengdir. Kim zarba bergani yoki kim zarba bergani muhim emas. Muhimi, mushtlashga qarshi qonun buzilgan. Jamiyatdagi har bir kishi - faqat imtiyozli bir necha kishilar emas - qonun orqali adolatdan teng foydalanish imkoniyatiga ega bo'lishi kerak.

#### №3 Qonunlar barchani xavfsiz saqlaydi

Qonunlar faqat adolatsizlik va zararga javob bermaydi. Ularning oldini olish uchun harakat qilishadi. Bunga oziq-ovqat xavfsizligi to'g'risidagi qonunlar misol bo'la oladi. Ilgari oziq-ovqat sanoati dahshatli darajada tartibga solinmagan edi. 18-19-asrlarda amerikalik oziq-ovqat ishlab chiqaruvchilari foyda olish uchun haddan tashqari choralar ko'rishdi. Ular sutni sug'orib, rang berish uchun bo'r kabi materiallarni aralashtirdilar. Ular kirni qahva, choy va ziravorlarga aralashtirib, pivo va sharobga qo'rg'oshin qo'shdilar. 1906 yilda Prezident Ruzvelt va Kongress "Sof oziq-ovqat va dori-darmonlar to'g'risida" gi qonunni, shuningdek, go'shtni tekshirish to'g'risidagi qonunni qabul qildi. Bu zamonaviy oziq-ovqat xavfsizligi va monitoringining boshlanishi edi. Bugungi kunda oziq-ovqat xavfsizligi qonunlari aholini potentsial o'limga olib keladigan oziq-ovqat zaharlanishidan himoya qiladi.

#### №4 Qonunlar jamiyatdagi eng zaif qatlamlarni himoya qiladi

Ko'pgina qonunlar muayyan odamlar guruhlarini himoya qilish uchun maxsus ishlab chiqilgan. Fuqarolik huquqlari to'g'risidagi qonun (AQSh) va jinsiy diskriminatsiya to'g'risidagi qonun (Avstraliya) kabi qonunlar kamsitishni noqonuniy qiladi. Ushbu turdagi qonunlar "salbiy huquqlar" deb nomlanuvchi narsalarni himoya qiladi, bu kamsitish kabi biror narsadan ozod bo'lish huquqidir. Har kim kamsitilishi mumkin, ammo tarix shuni ko'rsatadiki, ba'zi odamlar ko'proq xavf ostida. Irqi, jinsi, dini va boshqalarga asoslangan kamsitishning oldini olishga mo'ljallangan qonunlar ushbu guruhlarini himoya qiladi va ularga adolatdan yaxshiroq foydalanish imkonini beradi.

#### №5 Qonunlarni yaratish jarayoni fuqarolik va siyosiy faollikni rag'batlantiradi

Jamiyatlar o'zgargan sari qonunlar ham o'zgarishi kerak. Texnologiyaning rivojlanishi buning yorqin misolidir. So'nggi paytlarda shahvoniy suratlar yoki videolarni ularning roziligisiz tarqatish katta muammoga aylandi. Ushbu masala bo'yicha jinoiy javobgarlikka tortilish keraligi odamlarning qonun ijodkorligi jarayoni bilan shug'ullanishi va muammolar rivojlanishi bilan qonunni ahamiyatli qilishining ajoyib namunasidir.

#### №6 Qonunlar odamlarga turli martaba imkoniyatlarini taklif qiladi

Karyera sifatida huquq xilma-xil va ko'p qirrali. Huquqning turli sohalari juda ko'p bo'lgani uchun, yuzlab ish variantlari mavjud. Advokatlar shartnomalardan tortib immigratsiya va jinoyat qonunigacha bo'lgan hamma narsada ixtisoslashgan bo'lishi mumkin. Biror kishi huquq professori bo'lishi mumkin, shu bilan birga paralegals,

maslahatchilar va tadqiqotchilar uchun ham ish joylari mavjud. Huquqiy tizim katta, shuning uchun barcha turdagi ko'nikmalar va tajribalar uchun joy mavjud.

#### **№7 Qonunlar tinchlikni saqlash uchun muhimdir**

Ushbu maqolaning avvalida biz qonunning mojarolarni yumshatishga qaratilganligi haqida to'xtalib o'tdik. Bu qonunni tinchlikni saqlash uchun muhim qiladi. Buning sababi, adolatsizlik nizolarni kuchaytiradi. Agar buzg'unchi xatti-harakatlar chorasiz gullab-yashnashiga yo'l qo'yilsa, odamlar azoblanadi va o'z hukumatidan norozi bo'ladi. Agar adolat tengsiz qo'llanilsa, bu ham nizo olovini yoqadi. Tinchlik uchun jamiyatlar qonun ustuvorligini kuchaytirishi va uning adolatli bo'lishini ta'minlashi kerak.

#### **№8 Qonunlar ijtimoiy taraqqiyot uchun muhimdir**

Biz huquqiy tizimlar zamonga qanday moslashishi va rivojlanishi kerakligini muhokama qildik. Agar qonunlar turg'un bo'lib qolsa, jamiyatlar ham shunday bo'lar edi. Tarix davomida huquq ijtimoiy o'zgarishlar uchun vosita sifatida ishlatilgan. Qullik, segregatsiya va aparteidni noqonuniy qilgan qonunlar edi. Qonunlar odamlarni kimga turmushga chiqqanligi yoki nogironligi sababli ishdan bo'shatilishiga yo'l qo'ymaydi. Ijtimoiy o'zgarishlar mexanizmi sifatida huquq tushunchasi murakkab, chunki jamiyatning ko'pchiligi qonunga rozi bo'lmasa, qonun ijro etilmasligi mumkin. Biroq, kitoblar to'g'risidagi qonunga ega bo'lish, odamlarga qonun umuman mavjud bo'lmaganidan ko'ra ko'proq kuch beradi. Bu haqiqiy ijtimoiy o'zgarishlar uchun muhim qadam (garchi oxirgi qadam bo'lmasa ham).

#### **№9 Qonunlar inson huquqlarini haqiqatga aylantiradi**

Yevropa davlatlaridan birining Oliy sud sudyasi Sonia Sotomayor bir marta shunday degan edi: "Men barcha asosiy huquqlarimiz uchun asos bo'lgan qonun ustuvorligiga qat'iy ishonaman". Asosiy huquqlar - bu har kim ega bo'lish huquqiga ega bo'lgan inson huquqlari. Bunga yashash huquqi, turmush qurish huquqi, kamsitishlardan xoli bo'lish huquqi va boshqalar kiradi. Ular Inson huquqlari umumjahon deklaratsiyasida sanab o'tilgan, ammo bu hujjat qonuniy kuchga ega emas. Inson huquqlarini haqiqatga aylantirish uchun ular qonunlar orqali himoyalaniishi kerak. Qonunsiz inson huquqlari mavhum tushuncha bo'lib qoladi.

#### **№10 Qonunlar har doim ham jamiyat uchun foydali emas**

Qonun zarar etkazish uchun ishlatilishi mumkinligi, bu juda muhim bo'lgan oxirgi sababdir. Qonunlar har doim ham jamiyat uchun foydali emas yoki ular faqat tanlangan guruh uchun foydalidir. Hukumatlar ko'pincha o'z kuchlarini oshirish va tanqidchilarni jazolash uchun qonunlardan foydalanadilar. Qonunlar muammoning asosiy sabablarini bartaraf eta olmasa va hatto uni yanada yomonlashtirsa ham muammoli bo'lishi mumkin. Odamlarni qonunlarga rioya qilishga undash uchun mo'ljallangan jarimalar odamlarni qarzga solib qo'yish va qashshoqlikni jinoiy javobgarlikka tortishga olib kelishi mumkin. Giyohvand moddalarga qarshi urush qonunlar odamlarga qanday zarar etkazishi mumkinligiga yana bir muhim misoldir. Qonunlar giyohvandlikka qaramlikni

sog'liqni saqlash muammosi sifatida ko'rib chiqish o'rniga, uni jinoyatga aylantirdi. Bunday hollarda qonunlar inson huquqlarini himoya qilish o'rniga ularni buzish bilan yakunlanadi.

**Xulosa**

Qonun hayotimizda muhim ahamiyatga ega. Bu jamiyat, ta'lim, siyosat yoki biznes masalasi bo'ladimi. Agar biz hayotimizda taraqqiyotga erishmoqchi bo'lsak, qonunga rioya qilishimiz kerak. Biz hammamiz insonmiz va hammamiz tengmiz. Rangi, tabaqasi yoki e'tiqodiga ko'ra, hech kim hech kimdan katta yoki past emas. Bizni bir-birimizga qanday munosabatda bo'lishimizdan ajratib turadigan yagona narsa. Biz bir-birimizni tushunib, qonun nima deganiga amal qilsakgina, yaxshilik qila olamiz.

**ADABIYOTLAR:**

1. Saburov N., Saydullayev Sh. Davlat va huquq nazariyasi / O'quv qo'llanma. – Toshkent: TDYI, 2011.
2. <http://www.srdlawnotes.com/2016/03/legal-literary-and-objects-of-legal.html>
3. <http://xs.uz>